

Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն (2022թ. տարեկան)

2023-04-18

Ամփոփագիր

2022 թվականին աշխարհաքաղաքական իրավիճակով պայմանավորված աճող անորոշությունների պայմաններում ՀՀ ֆինանսական համակարգը ապահովել է ֆինանսական միջնորդության գործառույթի բնականոն ընթացքը: Տարվա ընթացքում բանկային համակարգի կողմից վարկավորման աճի տեմպերը ընդհանուր առմամբ համահունչ են եղել տնտեսության իրական եկամուտների աճին: Վարկային շուկայում արձանագրվել է ակտիվության աճ, որը նկատելի է եղել վարկավորման բոլոր ուղղություններով: Արձանագրված բարձր տնտեսական աճի պայմաններում բանկային համակարգը ապահովել է տնտեսության վարկավորման բնականոն ընթացքը, ինչը բարենպաստ է եղել տնտեսվարողների պարտքային բեռի և դրանից ածանցվող վարկային ռիսկի մեղմման առումով: Բացառություն է հանդիսանում հիպոտեկային վարկավորման ոլորտը, որտեղ պահպանվել են նախորդ տարիների բարձր աճի տեմպերը՝ ընդլայնելով հիպոտեկային շուկայի գերտաքացման ռիսկերը:

2022 թվականին բանկային համակարգի գործունեության հիմնական ցուցանիշների մասով արձանագրվել են էական բարելավումներ: Նախորդ տարիներին արձանագրված ցածր շահութաբերության համեմատ դիտարկվող ժամանակահատվածում բանկային համակարգի շահութաբերությունը էականորեն բարելավվել է: Շահութաբերության աճին հիմնականում նպաստել է ոչ տոկոսային եկամուտների աճը՝ պայմանավորված նոր հաճախորդների մեծ ներհոսքի արդյունքում վճարահաշվարկային և արտարժույթային գործառնությունների ծավալների զգալի աճով: Աճ է գրանցվել նաև կապիտալի համարժեքության և համակարգի իրացվելիության ցուցանիշների մասով, որի արդյունքում զգալիորեն բարելավվել է նաև բանկային համակարգի կողմից կորուստների կլանման ունակությունը:

Նախորդ և դիտարկվող տարիներին բարձր գնաճային միջավայրով ու սպասումներով պայմանավորված քաղաքականության տոկոսադրույքի էական աճի պայմաններում առկա և նոր տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների աճը հարաբերականորեն

փոքր է եղել: Արդյունքում, տոկոսադրույքների աճի հետևանքով վարկառուների պարտքային բեռի սպասարկման ծախսերի աճը չափավոր է եղել: Վարկային տոկոսադրույքների հարաբերականորեն փոքր աճը պայմանավորված է հիմնականում բանկերի շահութաբերության, կապիտալազինվածության և իրացվելիության բարձր մակարդակով, որը հնարավորություն է ընձեռել բանկային համակարգին ձեռնպահ մնալ վարկերի տոկոսադրույքների մեծ չափով բարձրացումներից: Ի լրումն, վարկային տոկոսադրույքների աճի մեղմմանը նպաստել են նաև բանկերի միջև առկա բարձր մրցակցությունը, որոշ վարկատեսակների գծով պահանջարկի կրճատումը, վարկային պորտֆելում լողացող տոկոսադրույքներով վարկերի հարաբերական փոքր տեսակարար կշիռը և տարվա ընթացքում մեծածավալ ֆինանսական միջոցների ներհոսքը բանկային համակարգ:

Աշխարհաքաղաքական լարված իրավիճակով պայմանավորված բարձր անորոշությունների միջավայրում տնտեսական ակտիվության ապագա հեռանկարի և, հետևաբար նաև տնտեսության պարտքային բեռի ապագա հնարավոր աճի ռիսկերը բարձր են գնահատվում: Վերջին տարիներին տնտեսության եկամուտների աճը՝ զուգորդված վարկային պորտֆելում ցածր տոկոսադրույքով վարկերի տեսակարար կշռի և վարկային պարտավորությունների ժամկետայնության աճով, նպաստել է տնտեսության վարկային բեռի համեմատաբար ցածր մակարդակում պահպանմանը: Այնուամենայնիվ, աշխարհաքաղաքական աճող անորոշությունների, ներքին և արտաքին գնաճային միջավայրի պայմաններում տնտեսական ակտիվության ապագա հեռանկարի, ինչպես նաև քաղաքականության տոկոսադրույքի բարձր մակարդակում պահպանման ռիսկերը բարձր են գնահատվում: Վերջինով պայմանավորված, բարձր են գնահատվում նաև տնտեսության պարտքային բեռի հնարավոր աճի և դրանից ածանցված վարկային կորուստների նյութականացման ռիսկերը:

Հիպոտեկային վարկերի և անշարժ գույքի շուկայում առկա են գերտաքացման ռիսկեր: Վերջին տարիներին հիպոտեկային վարկերի բարձր աճի տեմպերը և անշարժ գույքի գների աճը փոխլրացրել են միմյանց, և թե՛ հիպոտեկային վարկային պորտֆելի թե՛ անշարժ գույքի գների մասով արձանագրվել են միջին տարեկան բարձր աճի տեմպեր: Այս հանգամանքը, անշարժ գույքի շուկայում գերտաքացման ռիսկերի առկայության ազդակ է հանդիսանում: Համաձայն ԿԲ 2022թ.-ի տարեվերջի գնահատականների, անշարժ գույքի գների գերարժևորման չափը, այն է՝ փաստացի գների շեղումը ֆունդամենտալ գնից կազմում է 16-22%:

Սթրես թեստերի արդյունքները վկայում են, որ բանկային համակարգն ունակ է դիմակայելու սցենարներով ենթադրվող սթրեսային իրադարձություններին: Համաձայն մակրո սթրես թեստավորման արդյունքների, բանկային համակարգն ունի

բավարար կապիտալի և իրացվելիության պաշարներ՝ դիմակայելու սցենարներով ենթադրվող սթրեսային իրադարձություններին: Այնուամենայնիվ, աճող անորոշություններով պայմանավորված, համակարգային ցիկլային ռիսկերի նյութականացման հավանականությունը մնում է բարձր: Այս պարագայում կարևորվում է առևտրային բանկերի կողմից հավասարակշռված և խելամիտ մոտեցումների կիրառումը ռիսկերի, կապիտալի, հաշվեկշիռների կառավարման և շահաբաժինների բաշխման գործընթացներում:

Կենտրոնական բանկի խորհուրդը բարձրացրել է կապիտալի հակացիկլիկ բուլֆերը: Տարվա ընթացքում վարկային շուկայի զարգացումներից ածանցված ցիկլային ռիսկերը ընդհանուր առմամբ եղել են հավասարակշռված (ո՛չ թերագնահատված և ո՛չ էլ գերագնահատված), իսկ բանկային համակարգը բնութագրվել է շահութաբերության և կապիտալի համարժեքության բարձր մակարդակով: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այս պայմաններում կապիտալի կուտակման ծախսերը ցածր են, և բանկերի կապիտալիզացիայի մակարդակը բավարար է տնտեսության վարկավորման բնականոն տեմպերի պահպանման համար՝ Կենտրոնական բանկը նպատակահարմար է համարել բարձրացնել ԿՀԲ դրույքաչափը: Կապիտալի հակացիկլիկ բուլֆերի պահանջը բարձրացվել է երկու անգամ: 2023 թվականի մայիսից առևտրային բանկերը պետք է բավարարեն կապիտալի հակացիկլիկ բուլֆերի 1% դրույքաչափի, իսկ 2023 թվականի օգոստոսից 1.5% դրույքաչափի պահանջները:

2022 թվականի ապրիլից ուժի մեջ են պարտք/գրավի արժեք (loan-to-value) հարաբերակցության առավելագույն սահմանաչափի պահանջները: Հիպոտեկային և անշարժ գույքի շուկայում գերտաքացման ռիսկերի կուտակումը մեղմելու նպատակով ներդրվել և 2022թ. ապրիլից ուժի մեջ է պահանջ/գրավի արժեք (loan-to-value) հարաբերակցության առավելագույն սահմանաչափի մակրոպրոլեցնցիալ գործիքը: Ընդ որում, ՀՀ դրամով վարկերի դեպքում առավելագույն շեմը սահմանվել է 90%, իսկ արտարժույթային վարկերի դեպքում՝ 70%: Այս գործիքի դրույքաչափերը կարող են փոփոխվել՝ ի պատասխան հիպոտեկային շուկայում ռիսկերի հեռանկարի փոփոխություններին:

[Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն \(2022թ. տարեկան\)](#)